

ВИТОКИ СВІТОГЛЯДНО-ФІЛОСОФСЬКОГО ТЛУМАЧЕННЯ ІСТОРІЇ В УКРАЇНІ

МЕЛЬНИК А. І, ШАКУН Н. В.

Анотація. У статті досліджуються витoki філософсько-історичної думки в Україні. З'ясовуються особливості міфологічної інтерпретації історії, а також основні тенденції її філософського осмислення в добу Київської Русі.

Ключові слова: міфопоетична історія, філософсько-історична думка, філософсько-методологічна концепція, міфолого-циклічна парадигма, лінійно-хронологічна інтерпретація.

Актуальність теми. Однією з найактуальніших проблем, що постають перед українським суспільством в умовах глобалізації, є потреба переосмислення методології української культури та історії, а також вироблення таких стратегій та орієнтирів, які б спонукали український народ до самопізнання та самовизначення серед інших народів світу, сприяли ефективному державо- і націєтворенню.

Постановка проблеми. Сучасний стан у царині філософського осягнення історії позначений конкуренцією різноманітних методологій, причому нерідко при вивченні історії українського народу дослідники керуються застарілими або запозиченими філософськими ідеями та підходами, які суперечать досвіду культури та історії України. У зв'язку з цим особливого значення набуває з'ясування витоків світоглядно-філософських підходів до осягнення національного буття, вивчення тенденцій того розуміння історії, що існувало в Україні упродовж багатьох віків.

Аналіз публікацій і досліджень. Проблематиці світоглядно-філософського тлумачення історії в Україні присвячені роботи таких авторитетних вітчизняних дослідників філософії історії та історії філософії як А.Бичко, І.Бичко, С.Бондар, В.Горський, М.Попович, В.Шевченко та ін., котрі тлумачать історію в контексті нелінійних перетворень. Твори мислителів киеворуської доби аналізувалися в науковій літературі С.Бондарем, В.Горським, Д.Лихачовим, Б.Рибаковим, В.Ричкою та ін., в тому числі і з урахуванням притаманних їм філософських тенденцій. Проте малодослідженими залишаються витoki розуміння історії, які сформувалися в межах міфології, тобто в межах синкретичного світогляду,

вираженого усною („язичницькою”) оповіддю, а також радикальна зміна історії, що припадає в Україні на добу Київської Русі, коли нагромаджується мовно-текстуальна фіксація оповідей про існуюче та неіснуюче, закладаються основи філософського розуміння історії.

Отож, мета авторки статті полягає в аналізі витоків тлумачення історії в українській світоглядно-філософській думці. Методологічно досягнення цієї мети пов'язується з урахуванням нелінійних інтерпретацій світоперетворень, в тому числі і в галузі знань про суспільство, що представлені у працях В.Андрущенка, І.Бойченка, І.Добронравової, В.Лук'янця, М.Михальченка, В.Нічик, Ю.Павленка, О.Соболь, В.Табачковського, В.Ткаченка, В.Шевченка та інших сучасних вчених, котрі в тій чи іншій мірі вивчають філософські проблеми історії.

Важливим методологічним орієнтиром авторці слугують праці вчених НДІУ МОН України – М. Недюхи, П. Кононенка, М. Степка, Г. Філіпчука та ін. – в яких розробляються теоретичні основи українознавства як методології національного самопізнання.

Суттєвою методологічною підставою дослідження проблеми витоків філософського тлумачення історії в Україні є з'ясування терміну „історія”. Авторка, вважає, що під грекомовним терміном „історія”, слід розуміти, перш за все, ту ж реальність, яка нині з цим терміном пов'язується західноєвропейською суспільно-гуманітарною думкою. Тобто історія – це сукупність оповідей про події людського життя і те, як люди взаємодіють із довкіллям. Дане розуміння історії, як дієписів, літописів тощо, здавна притаманне українській філософській думці. Саме оповідачами або „дієписцями” й „літописцями” ще в часи Київської Русі і пізніше вважали збирачів і тлумачів інформації (знання) про події людського життя. Скажімо, в „Лексиконі” Є. Славинецького (XVII ст.) „гісторія” витлумачується як похідна від слова „гістор”, тобто „кощун” – розповідь про діла предків, на противагу вимислу, байці [8, 219].

Історія – це створений різними авторами образ олюдненого світу, на основі і в межах якого людина (люди) намагаються зрозуміти існування світу в певному аспекті, а саме: у відношенні до власного буття. Цим надається олюдненому світу та історії, як оповіді про нього, статус дійсності, осередком якої є якраз людське

самобуття. Оскільки історія описує людське життя в олюдненому світі, остільки вона у цьому сенсі альтернативна природознавству, котре виробляє образ знеособленого (не-олюдненого) довкілля, надаючи природі статус дійсного самобуття. Таке знеособлення можливе лише при антропоцентричному розумінні природознавства, як аспекту, що утворює специфічний сегмент історії, тобто оповіді про буття олюдненого світу.

Ураховуючи цю специфіку історії, підкреслимо, що зародження та становлення історичної думки України безпосередньо пов'язане із теогонічними, космогонічними, антропогенними та іншими уявленнями наших предків. Тобто в хронологічно неідентифіковані часи міфопоетичної історії природознавчий аспект розуміння світобуття людей спеціально не виділявся. Єдине, про що впевнено можна говорити, то це про те, що коріння цього аспекту сягало глибин міфологічного підґрунтя „першоуявлень” наших предків про граничні підстави людського буття.

Питання про початки філософської думки в Україні нині перебуває в стадії дискусії. Сучасні науковці визнають, що становлення філософської рефлексії на території України починається із V ст. до н.е. [10; 11], а пряме зародження української філософії у наближеному до сучасності розумінні припадає на XI ст. [1; 4 та ін.]. Вона утворюється загалом внаслідок переплетення вітчизняної міфології („язичництва”) і привнесеної з Візантії християнської філософії, котра включила в себе багато запозичень від давньогрецьких філософів. Причому українські вчені (М.Грушевський, В.Колодний, М.Попович та ін.) показали, що процес християнізації давньоукраїнського (руського) світу був складним і неоднозначним за своїми наслідками.

Насамперед, це виявилось в становленні філософської та історичної думки України, котра безпосередньо пов'язана із міфологічною свідомістю населення давньої України. Поза всяким сумнівом, методологічно складно вирізнити чітку межу між усною міфологічною („язичницькою”) інтерпретацією подій у світі та зародками філософської рефлексії щодо такого розуміння подій, котрі мали певні фіксовані форми. Якраз дослідження перших, тобто міфопоетичних, вітчизняних

спроб осмислення порядку речей у світі дозволяє виділити ряд особливостей тлумачення історії у світоглядно-філософській думці України XI – XV ст..

Доцільно зазначити, що розуміння світоустрою такими народностями східних слов'ян, котрі через кілька століть склали етнічну основу українського народу (поляни, древляни, сіверяни, уличі та ін.), здійснювалося через усвідомлення світу як єдиного тілесно-речовинного космосу [7, 97]. Водночас впорядкований і освоєний практичною діяльністю людини світ, протиставлявся невідомості та невизначеності „чужого” й „темного” світу, не підкореного людському пізнанню.

Потреба урахування специфіки видимих природних стихій та явищ або навіть протистояння їм змушувала людей шукати певні способи розуміння й орієнтації в питаннях життєустрою та світопорядку. Першим способом орієнтації у всіх народів стала міфологізація довкілля та надання йому антропоморфних рис і властивостей. На цьому шляху виникли уявлення про втручання у плин людського життя ще й невидимих „темних сил”, які нібито таємним чином забезпечували існування у світі взаємозалежності, зв'язків усіх речей і подій.

Існування людського роду у системі вказаних вище міфопоетичних координат світу тлумачилось як життєвий цикл, що не мав початку та кінця. А невизначеність межі між вигаданим та реальним світом унеможлиблювала фіксацію часового потоку. Таке світосприйняття, отже, виключало уявлення про якийсь абсолютний світовий початок, зрозумілий як своєрідна відправна точка людського існування, та кінець, як завершення людського шляху у світі. Часовий вектор розгортання „історії”, тобто оповідей про світобуття людей, розумівся як наявність минулого в теперішньому, де минуле існує вкупі із новітнім у спільному (сучасному) міфопоетичному просторі. Тобто різні модуси темпоральності міфом не ураховувалися і, отже, не протиставлялися один одному, бо зливалися в єдине ціле.

З іншого боку, спільно освоюючи довкілля і формуючи відповідні уявлення про простір і час, люди створювали власні координати присутності у ньому, ведучи відлік свого персонального існування на землі. Та все ж загальноприйнятим початком відліку часу для давнього українця виступало не стільки абстрактно-уявне припущення творення світу, скільки факт існування

людського роду. Тому й опис подій спочатку вівся, по суті, від початку роду. Зокрема, якщо „Велесова книга” називала людей “Велесовими дітьми” і “Дажбоговими внуками” [2, 131], то цим підкреслювалося, насамперед, природне походження людини.

Так, на відміну від теологічної версії світоіснування, котра суспільне буття тлумачить як передвизначене, скероване вищою силою – Богом, „Велесова книга” твердить: „Собісобство наше причиною нашою було” [2, 127]. Йшлося, отже, про те, що ніякі „вищі” сили, вважали наші пращури, не творять і не скеровують людське життя. Адже й самі боги існують для „язичника” як посередники, тобто як засоби діалогу з невідомим оточенням, а не навпаки.

Варто підкреслити, що виключно профанне, тобто „світське”, розуміння природного процесу, в міфології відсутнє. Через це й людська діяльність постає в ній не стільки як рух тіла, а як специфічна магія, що замовляннями і адекватними йому вчинками змушує діяти самі речі або темні сили в речах чи в сумі речей.

Історія, зрозуміла як системна оповідь про події людського світобуття, на основі міфопоетичних уявлень, котрі включали в себе природознавчий зміст, отже, взагалі була неможливою. Адже в міфології скрізь діють не природні процеси, а натуральні або вигадані „боги” з якими люди торгуються, ворогують, миряться, підлещуються до них тощо. Оповідь про життя людей „тепер” і „тут”, тобто історія, поставала в давнину як міф про дії присутніх темних і світлих сил.

Загалом аналіз давньоукраїнської (києворуської) літератури, проведений авторкою статті і, безумовно, багатьма дослідниками попередніх років та сучасними вченими (А.Бичко, І.Бичком, С. Бондарем, В.Горським, М.Поповичем та ін.), дає можливість констатувати, що „профанні”, тобто світоглядно-раціоналістичні, погляди на історію в Україні тривалий час розроблялася виключно в міфолого-циклічній, а завдяки поширенню із II–III ст.. (Тмутаракань, Крим і т. д.) християнства, – ще й у лінійно-хронологічній перспективі.

Разом з тим поширилася в києворуські часи й притаманна європейській традиції Премодерної доби думка Аврелія Августина, згідно якої історія – це процес, що здійснюється як оповідь про реалізацію Божого плану творення й управління світом. Вироблене у зв’язку з цим переконання в цілісності,

провіденційності та лінійності історичного процесу, послуговували методологічним підґрунтям багатьох історичних теорій XVII–XIX ст.

Загалом же світоглядно-раціональна традиція України-Русі, котра репрезентувала, по суті, майже всю ранню східноєвропейську філософську думку, вказує на те, що філософія в Україні хоча й рухалася у спільному руслі із західноєвропейською філософською думкою, проте відрізнялася від неї деякими специфічними рисами тлумачення історії. Констатуючи, що спеціальних філософсько-історичних праць києворуські інтелектуали не писали, зазначимо, що філософські інтенції, які містяться у творах Іларіона, Нестора Літописця, Володимира Мономаха, Климента Смолятича, „Ізборнику Святослава” 1073 року, „Ізборнику” 1076 року, „Повісті минулих літ”, „Слові про полк Ігорів” та ін., свідчать про те, що переплетення християнського монологізму й місцевого язичницького світоглядного плюралізму розставляло специфічні акценти в оповідях про суть і результати людської життєдіяльності.

Особливо варто відмітити оповідь про взаємодію різних світових начал і світоупорядковуючих символів, які використовуються при описі суспільних подій у „Слові про полк Ігорів”.

Погоджуючись із багатьма з них, ми вважаємо за необхідне відзначити, що в цьому історичному джерелі в цілому продовжується міфологічний дуалізм і паралелізм у взаємодіях неба і землі. Але треба відзначити, що, в плані розуміння простору, земля у „Слові про полк Ігорів” розглядається як площина, і небо також розглядається як площина. Вони хоч і взаємодіють між собою, але реально не об’єднані. Кожна площина в собі сповнена загадок, що задаються людям (вовки виють, лисиці брешуть, на небі затемнення і т. д.). Через це історія, як показує зміст „Слова про полк Ігорів”, набуває форми такої оповіді, котра ніби оточена символами або знаками і сама виражає їх зміст. Вони обмежують і обмежують події, слугують людям (дружині Ігоря) знаками, які вони можуть сприймати або не сприймати на свій розсуд. Але паралельність світів „верхнього” і „нижнього” зберігається, хоча вони, як показує кінець твору, ніби збігаються на мить в стані успіху людей у своїй справі.

В „Слові про полк Ігорів” звертається увага на те, що основною причиною поразки руських воїнів під час походу на половців є не напередданість подій, не Божа воля, а, головню, ігнорування князем Ігорем традицій своїх предків. Опис численних „знамень”, що супроводжували Ігорів похід, є не просто сферою застосування художніх засобів (метафор, алегорій тощо). Знаки, що їх нібито посилає Ігореві навколишній світ, є своєрідними кодами семантичної матриці буття нашого пращура. Засадничі світові субстанції – Небо та Земля – сигналізують про небезпеку порушення князем Ігорем „старого порядку”: „погибелі його очікують птахи по дібровам, вовки біду будять по яругам, орли клекотом звірів на кістки кличуть...” [9, 257].

Автор „Слова...” показує, що князь не здатний „розкодувати” ці знаки, бо відійшов від розуміння традиційного світопорядку. Він опиняється в межовій ситуації вибору: продовжувати „стару”, батьківську славу, чи встановити „нову”, змінивши звичаї предків (висловлюючись сучасною термінологією – „історію”). Автор твору стурбований діями Ігоря та його брата, які заявили: „Помужествуємо самі: ми і попередню славу підтримаємо, а нинішню між собою розділимо” [9, 263]. Він переконаний, що такими діями князь „загубив славу Святослава”, „зло пробудив” і, водночас, поглибив хаотичність людського буття у світі, посягнувши на його першооснову – родинно-родову традицію.

На передній план історії, отже, в добу Київської Русі виноситься проблема міри: чи треба „старе” повністю міняти на „нове”, чи варто „помножувати” дідівську славу? Отже, в „Слові про полк Ігорів”, на відміну від міфопоетичної історії, вперше гостро постає питання співвідношення перервності та неперервності суспільного поступу, утіленого традицією. Це стимулювало потребу осмислення співвідношення необхідності і свободи в історії.

Тут варто зазначити, що розуміння свободи „дієписцями” киеворуської доби мало переважно ірраціональний характер. Ірраціональність (неспівмірність) – загалом представлена у їхніх творах як розрив між свободою і необхідністю, що не може бути ні обмеженим, ні остаточно представленим виміром. Ірраціональне невимовне, не має образу, отже, завжди повинно бути потаємним, прихованим, прикритим. Звідси *міра* і *знак*, як чинники впевненості і порядку,

протиставляються, зокрема, в „Слові про полк Ігорів” всьому безмірному та несумірному. Отож, свобода Ігоря проявляється в тому, що він свідомо порушив міру, яка виражала необхідність дотримання традиції. Але, з іншого боку, якщо б цього не сталося, то, очевидно, й не було б „історії” (слова) про „полк Ігорів”.

Це означає, що києворуські мислителі неусвідомлено припускали ірраціональність, тобто руйнування необхідного як чогось упорядкованого і завершеного. Суперечливість, з якою зіштовхуються києворуські дієписці при описі подій до Любецького з’їзду та після нього, на наш погляд, утворюється внаслідок того, що безперервність подій, що розгортаються в їхніх оповідях у лінійне додавання події до події, не узгоджується з людською сваволею. В реальному світі події різнорідні, дискретні, хаотичні, пов’язані із різноманітністю проявів людської життєдіяльності і ніколи вичерпно не піддаються передбаченню.

Але відзначимо, що більш ранній історичний твір києворуської доби – „Слово про закон і благодать” митрополита Іларіона – розставляє інші акценти в тлумаченні суспільних подій, ніж це властиво „Слову про полк Ігорів”. Власна версія існування людей у світі вибудовується Іларіоном в контексті християнського світосприйняття з його уявленням про керованість історії Божою волею. Своєрідною межею існування спільноти автор вважає хрещення жителів Києва, тобто полян, натхненно звеличуючи цю історичну подію: „спустошеною і сухою була земля наша, ідольський жар висушив її, але несподівано потекло джерело євангельське, напоїло всю землю нашу...” [6, 148].

Історія, за Іларіоном, є описом подій дохристиянської доби („стара” історія) та соціокультурної ситуації, сучасної авторові („нова” історія). На відміну від міфолого-циклічної картини людського життя, де минуле, сучасне і майбутнє не виокремлювалися, у творі Іларіона розділяються різні темпоральні стани існування людської спільноти. Однак специфічною рисою його інтерпретації історії було сприйняття майбутнього не як далекої перспективи, а як такої, що здійснюється в теперішньому часі. Це проявилось в тому, що мислитель вважав акт хрещення людей в Києві реальною реалізацією майбутнього гарантованого їхнього „спасіння” [6, 148].

Важливою філософсько-методологічною підвалиною концепції історії у творі

Іларіона є тлумачення її як письмової оповіді або книги, в якій зафіксовані події життя. Причому оповідь про реальні, „земні справи” людей, за Іларіоном, повинна включати тільки достовірні відомості. Наприклад, хрещення князя Володимира мислитель репрезентує як подію *історичну*, тобто таку, про важливість якої обов’язково потрібно відзначити в оповіді для нащадків. Акцентуючи увагу читача на достовірності оповіді про цю подію, автор подає інформацію про її географічні координати („у вишнім місці й нетліннім Єрусалимі”). Прагнучи підкреслити значущість справи Володимира й оцінити його особистий внесок у впровадження християнства, Іларіон висновує, що „Володимир, хрестившись іменем Василій, уписався в книгу життя” [6, 150]. Тобто, висловлюючись сучасною термінологією, „увійшов до історії”.

Справа тут, на наш погляд, полягає не лише в тому, що подібні до Іларіона мислителі Київської Русі прагнули оспівати князівську політику, закріпити підвалини князівської влади, хоча цей факт не можна заперечувати. Річ у тім, що не зважаючи на переконання літописців у передвизначеності Божим провидінням людського буття, значна увага відводилася ними звеличенню індивідуального людського начала. Поряд із ідеєю Божественного влаштування світу та доцільності всього існуючого, людина мислилася вільною, творцем земних подій (така інтерпретація своїм корінням сягала язичницького світосприйняття, коли людина уявлялася царем всього існуючого).

Інше розуміння історії зустрічаємо в „Повчанні дітям” чернігівського, а згодом київського князя Володимира Мономаха. Це „Повчання”, зокрема, виражає усвідомлення того, що людські дії мають власний порядок. У центрі твору – ситуація екзистенціального буття людини в упорядкованому, як тоді (в XII ст.) вважалося, Богом світі. Створений за Божим промыслом та „великими чудесами і добротою” світ, мислиться Володимирові довершеним, дивним, „багатоликим” [3, 161].

Однак, приміряючи досконалість зовнішнього світу до людської життєдіяльності, Мономах в своїй оповіді хоча й переконаний, що „Господь стопа чоловіка направляє” [3, 159], все ж відзначає покинутість людини у світі, хиткість та непевність її існування. На неї чатують як небезпеки навколишнього світу

(ворожі набіги, дикі звірі, беззаконня і т. д.), так і власна слабкість перед спокусами. Протистояти їм людина може лише дослухаючись до свого внутрішнього голосу, а не сліпо підкоряючись божественному провидінню. Метою оповіді Мономаха про людське буття в цьому разі, постає, таким чином, пошук довершеності і реалізації людиною власних здібностей. Минуле та майбутнє в цьому випадку постають однозначною неминучістю, уникнути яку не допоможуть навіть молитви.

Потрібно разом з тим підкреслити, що із поширенням писемності в Київській Русі поставало й питання: яким чином треба описувати події людської життєдіяльності? Перші літописи та літописні збірники („ізводи”) репрезентують загалом спроби опису подій, якими вони є як обособлені явища. Причому спочатку події в них описуються як позачасові, статичні, тобто як такі, що невідомо коли постали і закінчилися у світі.

Однак поступово, під впливом християнського есхатологізму, тлумачення подій та явищ змінюється. Вони починають мислитись як предметно оформлені вияви невідомості чи прояви Божої волі, що призводить до диференціації часового простору на „минуле”, „теперішнє” та „майбутнє”. До історії, котра в творах киеворуських авторів (X–XIII ст.) починається з невідомих часів біблейського Ноя, входить відлік часу (хронологія), а разом з ним – усвідомлення того, що існує також і „ми”, яка зникає і продовжується одночасно. Таким чином представлена літописами історія – це, насамперед, факти, що виражають зафіксоване датами й осягнуте „дієписцем” із інших оповідей буття людей. З’являється також прагнення киеворуських оповідачів, починаючи приблизно з XI ст., ув’язати несумірні події у цілісну послідовну „історію”. Однак така оповідь, щоправда, зіштовхувалася зі значними труднощами.

Звертає на себе увагу ще той факт, що давньоукраїнські (києворуські) літописці не ставили собі мету розрізняти вимисел та факти. Тому й склалася згодом хибна думка, що до літописання, котре в часи Київської Русі прямо пов’язане із християнством, нібито не було ні українського календаря, ні української астрономії (астрології), ні, виходить, дохристиянської української історії, представленої переказом про події буття. Причому якщо в літописах, котрі

писалися ченцями, йшлося про факти (опис подій), то їх світоглядна інтерпретація була повністю відсутня, або здійснювалася з позицій християнського віровчення.

Таким чином, хронописи та дієписи, що склалися в Україні до XV ст., репрезентували тлумачення історії як оповіді, що вимальовувалася у вигляді лінійної сукупності послідовних дат, котрі фіксують різні події суспільно-політичного життя. В такій оповіді події, що трапилися в різних місцях взаємопов'язані та причинно зумовлені мисленням оповідача, і виступають як протилежність безумовному. Безумовне в літописах мислиться як інтуїтивно дане, універсальне, а причинно-зумовлені і пов'язані оповіддю події є похідними від універсального. Таку роль виконували уніфіковані означення невідомого – Бог, всесвітній потоп тощо.

Висновки: Розуміння історії в українській філософській думці XI – XV ст. формувалося на ґрунті переплетення міфологічних уявлень про світоустрій та християнської версії осмислення людської життєдіяльності. Особливостями міфолого-циклічної версії історії є розуміння космосу як позачасового та непорушного, акцентування дуалізму і паралелізму світоустрою, сприйняття особистості поза межами просторово-часового континууму (спільний, недиференційований міфопоетичний простір подій). Історія, отже, виявляється сумішшю вигаданого і реального, міфом про присутність темних і світлих сил та описом їх боротьби.

Поширення християнського світогляду в Україні в часи Київської Русі зумовило потребу осмислення співвідношення перервності та неперервності подій. Поєднання язичницького (міфологічного) плюралізму і християнського монолізму в часи Київської Русі зумовило таке тлумачення історії в філософській думці України XI – XV ст., в якому оповідь про події створюється з урахуванням непевності, безладності, ірраціональності існування людини у світі. Історія – вже не міф, а факти, що упорядковано виражають фіксоване датами і осягнуте дієписцем життя людей, котре реально існує як хаос випадків. Плинність людського буття „від випадку до випадку” при цьому методологічно вимальовується в контексті лінійності, але не як оповідь про безперервний цілісний рух від „початку до кінця”, а як „складка” хронологічно розірваних

подій, що поєднані не в бутті, а тільки простором даного тексту. Тому в межах початків парадигми лінійно-хронологічного викладу історії вперше ставиться питання про перервність чи неперервність суспільного поступу, можливість чи неможливість узгодження подій із людською сваволею (проблема міри). Зрештою, зауважимо, що саме в проміжку XI – XV ст. в Україні започатковується лінійно-хронологічна парадигма, котра стає на тривалий час методологією історії (оповіді) про події життєдіяльності людей.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бойченко І.В. Філософія історії: Підручник. / Бойченко І.В. – К.: Знання, 2000. – 724 с. – (Вища освіта XXI ст.).
2. Велесова книга. // Золоте слово: Хрестоматія літератури України-Русі епохи Середньовіччя IX-XV століть. / [Упоряд.: В.Яременко, О.Сліпушко; За ред. В.Яременка]. - К.: Аконіт, 2002.
3. Велесова книга: Легенди. Міти. Думи: Скрижалі буття українського народу. / [Упоряд. Б. Яценко]. – К.: Індо-Європа, 1995. – 315 [1] с.
4. Володимир Мономах. Повчання. / Володимир Мономах // Хроніка–2000. – 2000. – Вип. 37–38 – С. 158–169.
5. Горський В. Історія української філософії. / Горський В. – К.: Наукова думка, 2000. – 286 с.
6. Митрополит Київський Іларіон. Про закон і благодать. / Митрополит Київський Іларіон // Хроніка–2000. – 2000. – Вип. 37–38.– С. 147–157.
7. Огородник І.В. Від давнини до Нового часу. / Огородник І.В. // Хроніка–2000. – 2000. –Вип. 37–38. – С. 97–116.
8. Славинецький Є. Лексикон латинський. „Лексикон словено-латинський” Э. Славинецького та А. Корецького-Сатановського. / Славинецький Є. – [Підгот. В. Німчук; Ред. К. Цілуйко]. – К.: Наукова думка, 1973. – 541 с.
9. Слово о полку Игореве. (Подготовка текста, перевод и комментарии О. В. Творогова) // Библиотека литературы Древней Руси / РАН. ИРЛИ; Под ред. Д. С. Лихачева, Л. А. Дмитриева, А. А. Алексеева, Н. В. Поньрко. – СПб.: Наука, 1997. – С. 254–267. (В. 12 т., т. 4.)

10. Черній А. Філософські начала праукраїнської доби. / Черній А. // Сіверянський літопис. – 1999. – № 2. – С. 137–141.
11. Шевченко В.І. Філософська думка на терені України до Київської Русі. / Шевченко В.І. // Філософська і соціологічна думка. – 1996. – № 5–6. – С. 3–15.

Наталя Шакун

Истоки мировоззренческо-философского истолкования истории в Украине.

Аннотация. Стаття посвящена дослідженню истоков філософсько-історическої думки в Україні. Досліджуються особливості міфологічної інтерпретації історії, а також основні тенденції її філософського осмислення в епоху Київської Русі.

Ключевые слова: міфопоетическа історія, філософсько-історическа думка, філософсько-методологіческа концепція, міфолого-цикліческа парадигма, лінійно-хронологіческа інтерпретація.

Shakun Nataliya.

The source of the philosophic-historical thought of Ukraine/

Annotation. The source of the philosophic-historical thought of Ukraine are researched in the article. The peculiarities of the mythological interpretation of history and the main tendencies of its philosophic comprehension in the times of Kievan Rus are found out.

Key words: міфопоетична історія, філософсько-історична думка, філософсько-методологічна концепція, міфолого-циклічна парадигма, лінійно-хронологічна інтерпретація.

Довідка про автора

ПІБ: Шакун Наталія Валеріївна

Науковий ступінь: кандидат філософських наук

Вчене звання: немає

Місце роботи: Чернігівський державний інститут економіки і управління

Посада: доцент кафедри гуманітарних дисциплін

Адреси:

службова 14003 м. Чернігів, вул. Стрілецька, 1.

домашня 14000, м. Чернігів, вул. Родімцева, б.7, кв. 32.

Контактні телефони: роб. 8-046-22-5-60-64 (451 внутр.).

дом. 8-046-2-647-163.

shakunn@meta.ua